

Міністерство охорони здоров'я України
Тернопільський національний
медичний університет
імені І. Я. Горбачевського

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ І ПРЕВЕНТИВНОЇ МЕДИЦИНИ У ЗАГАЛЬНОЛІКАРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Частина II

Навчальний посібник
(за редакцією проф. Л.С. Бабінець)

Тернопіль - 2023

УДК 616.1/4-084

А 43

Рецензенти:

Сидорчук Л.П. – доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри сімейної медицини Буковинського державного медичного університету МОЗ України

Андрейчин С.М. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України.

*Рекомендовано до видання вченою радою
Тернопільського національного медичного університету
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України
(протокол №8 від 31 серпня 2023 року)*

А 43 **Актуальні аспекти профілактики і превентивної медицини у загальнолікарській практиці. Частина I: Навч. посібник / за редакцією проф. Л.С. Бабінець. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2023. 616 с.**
ISBN 978-617-8060-32-9

Навчальний посібник містить актуальну і сучасну інформацію щодо проведення профілактики у загальнолікарській практиці, а також щодо контенту превентивної медицини, яка включає боротьбу із факторами ризику і здоровий образ життя. Представлено можливості і алгоритми профілактики у пацієнтів із найбільш поширеними нозологіями і проблемами у первинній медичній практиці. Посібник містить цінну інформацію про стан здоров'я і шляхи його досягнення, про нутритивний статус і здорове харчування, про модифіковані і немодифіковані фактори ризику формування різних нозологій у пацієнтів різних вікових груп – дітей, підлітків, геронтологічних і паліативних хворих, вагітних жінок із акцентом на амбулаторному етапі системи охорони здоров'я. Автори сподіваються, що запропонована ними інформація щодо превентивної медицини і профілактичної допомоги згідно із сучасними вітчизняними та міжнародними рекомендаціями будуть цінними для клінічної практики.

Матеріали навчального посібника будуть цінними для навчання і клінічної практики широкого кола фахівців-практиків у галузі медицини – лікарів загальної практики-сімейних лікарів, терапевтів, педіатрів, реабілітологів, лікарів-спеціалістів різного профіля, а також для науковців у цих галузях, для лікарів-інтернів і студентів старших курсів медичних вузів.

УДК 616.1/4-084

ISBN 978-617-8060-32-9

© ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського, 2023
© ФОП Осадца Ю.В., 2023

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Професори, д-ри мед. наук: Андріюк Л.В., м. Львів; Бабінець Л.С., м. Тернопіль; Венгер О.П., м. Тернопіль; Височина І.Л., м. Дніпро; Гарник Т.П., м. Київ; Гребеник М.В., м. Тернопіль; Грищук Л.А., м. Тернопіль; Дорофєєв А.Е., м. Київ; Ждан В.М., м. Полтава; Іщейкіна Ю.О., м. Полтава; Климнюк С.І., м. Тернопіль; Лотоцька О.В., м. Тернопіль; Маланчук Л.М., м. Тернопіль; Мерецький В.М., м. Тернопіль; Міщук В.Г., м. Івано-Франківськ; Мисула Ю.І., м. Тернопіль; Михайловська Н.С., м. Запоріжжя; Паєнок А.В., м. Львів; Сохор Н.Р., м. Тернопіль; Шейко С.О., м. Дніпро-Кривий Ріг;

Доценти, канд. мед. наук: Бабаніна М.Ю., м. Полтава; Бакалець О.В., м. Тернопіль; Башкірова Н.С., м. Дніпро; Бєгош Н.Б., м. Тернопіль; Бєгош Б.М., м. Тернопіль; Бондарчук С.В., м. Вінниця; Боровик І.О., м. Тернопіль; Боцюк Н.Є., м. Тернопіль; Бурбела Е.І., м. Тернопіль; Волч І.Р., канд. біол. наук, м. Тернопіль; Волченко Г.В., м. Полтава; Волянська Л.А., м. Тернопіль; Галабіцька І.М., м. Тернопіль; Дзига С.В., м. Тернопіль; Загричук О.М., канд. біол. наук, м. Тернопіль; Зелененька Л.І., м. Тернопіль; Іваницький І.В., м. Полтава; Кир'ян О.А., м. Полтава; Кітура Є.М., м. Полтава; Корильчук Н.І., м. Тернопіль; Коцаба Ю.Я., м. Тернопіль; Кравець Н.Я., м. Тернопіль; Крамаренко Н.М., м. Дніпро; Криськів О.І., м. Тернопіль; Кучер С.В., м. Тернопіль; Левчук Р.Д., м. Тернопіль; Лісова О.О., м. Запоріжжя; Лисенко Д.А., м. Вінниця ас. Люта О.О., м. Тернопіль; Маланчук С.Л., м. Тернопіль; Мартинюк В.М., м. Тернопіль; Мельник Н.А., м. Тернопіль; Мерецька І.В., м. Тернопіль; Мігенько Б.О., м. Тернопіль; Олійник Н.М., м. Тернопіль; Романюк Л.Б., м. Тернопіль; Рябоконт С.С., м. Тернопіль; Сас Л.М., м. Тернопіль; Сопель О.М., м. Тернопіль; Творко В.М., м. Тернопіль; Ткаченко М.В., м. Полтава; Ткачук Н.І., м. Тернопіль; Шилкіна Л.М., м. Полтава; Франчук У.Я., м. Тернопіль; Ясній О.Р., м. Тернопіль;

Гулій М.А., директор клініки УАБМ, м. Київ; ас. Лебідь В.Г., м. Полтава; Дорошенко О.О., м. Дніпро-Кривий Ріг; Когут А.І., м. Тернопіль; Маланчук А.С., м. Тернопіль; Михайлишин Г.І., м. Тернопіль; асп. Онуфрик З.Я., м. Тернопіль; ас. Соловйова В.С., м. Київ.

ПЕРЕДМОВА

Шановні і дорогі колеги!

Превентивна медицина і профілактика є важливими складовими сімейної медицини. Профілактика, профілактична медицина, превентивна медицина - система науково обґрунтованих заходів, спрямованих на попередження, зниження ризику розвитку відхилень у стані здоров'я людини, запобігання виникнення або уповільнення прогресування хвороб і зменшення їхніх тяжких наслідків. У широкому значенні профілактику розглядають як створення найсприятливіших для здоров'я населення соціальних і природних умов.

Профілактична медицина вивчає проблеми формування, збереження та зміцнення здоров'я здорової людини. Важливу роль має оцінка статусу живлення (нутритивного або трофологічного статусу), ступеня і виду його порушень для визначення тактики його корекції. В даний час для повноцінного надання допомоги пацієнтам лікар загальної практики-сімейний лікар повинен вміти виявляти пацієнтів із ризиком недостатності харчування та іншими модифікованими і немодифікованими факторами ризику, знати різні методи діагностики і оцінки дефіциту нутрієнтів, вміти оцінювати різні типи недостатності трофіки і зміни в компонентному складі тіла, розуміти значення порушень, а також проводити раціональне консультування пацієнтів. Це й обумовлює актуальність даного навчально-методичного посібника.

Одним із важливих завдань лікаря первинної медичної допомоги (ПМД) України (лікаря загальної практики-сімейного лікаря, дільничних терапевта і педіатра) є активна участь у процесі профілактики і реабілітації пацієнтів, які підписали декларації на медичне обслуговування даним лікарем. Одним із важливих компонентів лікування і реабілітації є корекція факторів ризику, зокрема, трофологічних порушень, які пов'язані з багатьма факторами: неповноцінність харчування за нутрієнтами (жири, білки, вуглеводи, макро- і мікроелементи і вітаміни), недостатність їхнього засвоєння, дисгормональні порушення регуляції основних процесів життєдіяльності організму при різних патологічних процесах в

організмі людини, а також превенція шкідливих звичок і порушень психічного здоров'я.

Перед Вами навчальний посібник щодо актуальних питань профілактики і превентивної медицини у сімейній (амбулаторній) медицині, який створено колективом досвідчених фахівців науки і клінічної практики у галузі надання первинної та інших ланок медичної допомоги. Автори надали актуальну і сучасну інформацію щодо лікувальних, профілактичних і реабілітаційних можливостей у веденні пацієнтів з найбільш поширеними нозологіями із різними трофологічними, поведінковими та іншими порушеннями у первинній медичній практиці.

Автори сподіваються, що запропонована ними інформація щодо профілактики, а також алгоритми превентивної роботи згідно із сучасними вітчизняними та міжнародними рекомендаціями будуть цінними для практичної медицини.

Матеріали, викладені у навчальному посібнику, можуть бути цінними для широкого кола фахівців-практиків у галузі медицини – лікарів загальної практики-сімейних лікарів, терапевтів, гастроентерологів, ендокринологів, фізіотерапевтів, реабілітологів, спеціалістів фізичної реабілітаційної медицини, а також для науковців у цих галузях, для лікарів-інтернів і студентів старших курсів медичних вузів.

*З повагою і найкращими побажаннями,
проф. Лілія Бабінець від колективу авторів*